

For *Jamaica*

Kraamkens
- Vallei ~~Rijp~~ van de

Op het eind der plaats stond de poortsteen
met zijn afgebrokkeld muren. Daar spookte
angenaam werd gesteeeld. Het, zeiden velen, want daar waren er in oor-
tyd velen vernood.

Hu is dat alles veranderd. De reu en de Kragten
werden op bevel van Stadsoverheid weggeruimd. In heel
haze breedte werd de plaats gekasseid, met riolen voor-
zien en lange weerkanten prijken de met archen af-
gezette trottoirs, zoo breed als een huis. Ja, een houten Kiosk

nam de plaats en van den Pauertoren en
~~werd afgeolagen~~, ^{wordt} ~~waar~~ "alle zondagen muziek ~~werd gemaakt~~
door de eene of andere ~~muziek~~ ^{muziek} ~~maatschappij~~.

Waar stonden ze daar schamelyk langshen het schone
brede plein, de armoedige huizen met een of zelfs meer
verdiep, met de puntgeveltes scheef en kwam tegen el. Rand
leunend, met den geel- of blauwgehalften voormuur vol
barsten en spleten en vol blinde raamkens toegeplakt met
gazeppapier om gordijnen en ruitglas te sparen.

Een houten huisk neemt de plaats in van den Tociertoren, ^{alt}
Doch dat is nu in eenige jaren gansch veranderd. Huis
Nu huis werd afgesmeten en herbouwd naar de mode,
zoodat ze thans twee deilige rijen vormen van platte, ver-
velende gevels met eenvormige vensterkaders en rechte
Kornissen ^{vermoedens} ~~bevoordelingen~~, die alle ~~gedachte~~ ^{van} ~~aan~~ een dak, of golderkaders
of dergelyke gemene dingen niet toelaten.

In loch woont daar nog hetzelfde volkken, het verarmde,
woekelend dagloonersvolkken, dat zoo moeelyk om weggagen
is waar het eenmaal is samengeschoolt. Nu huist het in
kamers, beneden - boven - echter - of voorkamers, iedere
woning getykend een gientlof.

Het jonge geslacht komt daar niet tegen op. De oudjes
echter denken met weemoed aan de goede dagen, toen ze op
hunnen stoel voor de deur van hun huis, het honne, zich warmden
in het zonneten, of by natthey weder hun pyfken rookten, door

geen ydel
niet
doet spelen

At de halve deure omhoog beschermd tegen regen en sleggen, maar toch licht en lucht genietend. Voor dezer zijn de trappen binnen een ware afsluiting van de wereld. Doch de spelende jeugd vermaakte zich beter toen er hoeken, hoeken, nog overal bergplaatsen bestonden en de moeders niet elk raam met koudes, weggaan wat er op het vlakke, opene plein gebeurde.

En huzeren echter was aan de afbrekerswoede ontsnapt. Diep in den grond zat het: men moest eene trede afslappen om van de straat in de woning te komen. Het had daarby een heel laag deuren, een enkel raam, door ouderdom scheef getrokken, boven een goldervensterken, dat zoo hoog mogelijk in ~~de~~ knippen van het puntgevelge schuilde.

Dat huizeken zag er uit als een klein verhaalkeld kind
~~hadden~~ in een ry schoone damen, die er met verachting op
 neer^{bleeken}~~zagen~~ en er vies ~~van~~ ^{al drongen ze} ~~maar~~ ~~maakte~~ ^{er} tegen aan ~~dingen~~,
 om het uit den rang te krijgen. Het huizeken echter hield zijn
 stand.

Het was de woning van een oud, schuddelbollend vrouwen, die iedereen Mentelge ~~de~~ overde. Hare dochter, al vroeg weduwe gebleven - ^{zich van hem af was!} - ~~gcht~~ ^{zich} ~~thijf~~ ^{af}! - zegden de buuren - huusde met haar en dan nog het eenig kind van de dochter, Fönstken.

Mantelje had in den tyd nog al een schoon centje verdiend
met „Lantje steek“. ⁰¹ Maar daar werd niets meer voor betaald: de

9) Het Kantoor ^{by middel van} ~~met~~ spelders of de Kussen.

4
ryke menschen kochten lever van die oerweven Katoenenullen, die
saffers kapot zijn... en daarby, het ^{Menteltye} venemend schuddebollen, dat
de mutsevlengels in voortdurende beweging hield, had het werk
moeilyk gemaakt.

Menteltye leefde op hare renten, zegden de Kwaelongen in
de buurt, maar dat was heel en gaar mis. ^{ze bezat geen cent; Doch, wist menig} Menteltye had ze
voort ~~geen~~ met het huis schoon te houden en voor ~~dochter en~~
^{naad en} kleeding ~~Kost en kleed~~ te bezorgen.

De dochter was zelden thuis: zy was broodwinster voor
dij! Zy raapte Koffieboonen uit en had het zoover gebracht,
dat ze Kaptein was geworden en ene hele ploeg jonge
meisjes onder haar toezicht had. 'Was niet enkel een
cerepostje, ~~dat~~ Kapteinschap! Maar het bracht op en er is
nogal wat noodig om drie monden open te houden. Al
het geld bracht ze eerlyk thuis en Menteltye stond voor
het uitgeven.

Of ze dat nu heel gewelensvol deed? 'Mocht gezegd worden,
dat Menteltye voor Kleinen Fond nog al gemakkelijk in haren
zak schoot! Hy was ook zulk een gleemer! Hy kon zoo smie-
ken en bidden als hy iets verlangde.

'Goe, Menteltye, loe! zende hy ~~deur~~. De anderen krygen het ook?'
En in zijne hazelnoten kijkt Kwarra dan een blik... zie! juist
diezelfde blik van zijn grootvader, toen - oh hoe lang geleden! -

hy Menteltje smekte loch met hem te trouwen, al ware 't
maar om hem op den goeden weg te brengen! — Fonsken
Konde zijn menteltje!

Hy was nu al tien jaar geworden en kon is boeken en
gazetten alles lezen zonder eens te haperen. En hy verstond er
al het fyn van. Hy had al moeten op stel zijn, mits hy
zyne Eerste Communie had gedaan; maar toen zyne moeder
daarvan sprak, zei Menteltje:

Laat het kind nog wat op school, hy is veel te slap om op
stel te gaan. Hy ziet weer zoo bleek en zyne oogstems staan
zoo flauw ... Wacht nog maar een jaartken. Menteltje had
zoo iets in karm zins van drukker woorden en boeken ~~verbaften~~,
zoo iets wat beter dan de gewone stelen.

Nu gebeurde 't in dat jaartken, dat er oorlog uitbrak.
De Engelschen moesten Transvaal hebben, want er waren
daar goudmynen, die wel enige ^{duizenden} menschenlevens weerd
waren.

In ^{gansch de wereld} ~~alle landen~~ ging een rilling door alle eerlyke harten.
Oud en jong, arm en ryk koos party voor de Boeren.
Menteltje en Fons Konden 's nachts niet slapen als het
„ginder“ slecht ging. &

Eerst wisten ze maar door rondloopen en vragen, rechts en
links, hoe het stond en wat de dagbladen zegden; maar de bekoring

werd hun al te groot.

Dagelyks, midden over de Vaartplaats, kwam een lange Rier
~~een tiethoren~~ en met ^{die lange vent} een stem gelyk eene klok. ^{men} ~~werpend~~ : - ten opstaan, en dan riep hy:

"De Gazet van Antwerpen aan eenen cent!" Daarna volgde
Nederlaag der Engelschen!" of, ~~De~~ boeren tegen bedruigend Engelschen!"
of, Gewicht aan de Moddermuis, Overwinning der boeren! enge-
lyk nam, ^{die lange vent} altyd den schyn van heel snel voort te moeten, opdat men
^{hem} ook wisten Rome, maar van rechts en links werd hy
tegengehouden; vrouwen, kinderen, allen stroomden toe met den
eenen cent in de hand, van op de verdiepen, van uit de stegen
en zijstraten, van overal waar menschen huiskens ^{liepen} ~~kwamen~~ zy
^{op} ~~naar~~ hem toe. En eer de Rier ooit het einde van de Vaartplaats
bereikte, was de groote, ^{gagelken} grof hennwaden zak, dien hy met een
riem om den schouder slecht tillen kon, geheel uitgeplunderd,
en het kleine lederen zakje aan de andere zijde barstte bijna
van de centen.

Mentelge en Fons zagen dat dagelyks na en ze spraken er
geen woord over, ofschoon ze beiden hetzelfde dachten: Een
cent per dag! Dat is geen spel voor onzen bek! Maar triestig
dat het dat was, triestig!

Endelyk kwam zekeren zaterdag avond, die lange met
nog groter misbaar dan vroeger de kleine Vaartplaats overgestapt.
~~Dood van Commandant Generaal Joubert!~~ ^{Grave} ~~verlies van~~
De Engelschen trekken de moddermuis over.
Wolte

7

de Boeren ~~tenen~~ achtervolgd."

"^{trekken ze over?} Waars ~~er dood?~~ vroeg Mentelge. ~~Is het een van de Boeren?~~"

"Over een water ^{zoo breed als de Schelde,} waarachter de Boeren schuilten.
Ja, zie Fons, ~~een generaal commandant.~~"

"~~En kunnen zij dan niet voortrechten?~~ Lie,!" zegde Mentelge - en
hare mutserlengels bewogen ^{sneller} sterker dan ooit - Als de Heer dat
Engelsch gespuis in den hemel laat, dan blijf ik er liever buiten!"

"Konden wij maar aan wat meer nieuws geraken, begon
Fonsken, misthoestig. Ik ben alleen in de school de rood van
niet weet. De andere jongens hebben de Gazet of hooren al
iets van hunne vaders of broeders, maar ik sta daar gelyk een
niet, en zy hebben al gezegd dat ik niet de Engelschen span,
en dat is toch in 't geheel niet waar..."

En hy begon luidop de schreien.

"Twijg, zei Mentelge, houd uw Kwaak! Wat is er niet
brullen te winnen? Een cent per dag, 't is wel zoo schrikkelek
niet, maar ieder cent is er ^{toch} een! En moet moeder het weten!"

"Wel, schiel dan een patat minder voor ons gewee!"

"Hoor maar! Hy zal eens wat zeggen!" of een patat men heelen
halven cent Koste!..." ^{He daakt mentelge nu en dan:} [Ik weet wat anders. In plaats van een patat
minder, zal ik er een meer schillen; maar dan zullen we het niet
twee haringen stellen: een geheel voor moeder en voor ons een halve.
Twee houden we dry centjes over, dat ^{al} voor dry dagen."

"Ich ja, Mentelge-lief, riep Fons, en zy verfrommelt gezuchtge

8

werd zoo heil en Klaas als een zonnemaken. Och! ja, en de dry andere centen gult ge ook wat anders uitsparen iedere week.

En hy was zoo zot als een mensch. Maar Meentelje stond maar toe te peinzen:

"Dat zullen we zien, zie ze, dat zullen we zien!" 'Ne Mensch moet toch eters ook."

Het was niet op haar eigen dat ze dacht brenge dat zegde. 't Was alweder op dat Klein, mager puerlingstien dat reurs haar stond te dansen van vruug, op Fonstken.

Hy zag toch weer zoo wit sedert eenige dagen, zyn ooren waren zoo doorschijnend en stonden zoo ver van zyn hoofd. En zij hoorde hem soms hoesten en kreunen in den nacht, of roelen en wakker schieten onvoorzams. Dan hare dochter durfde ze niet zeggen: die Kon zoo bitter uitschieten en vragen: Hebben wy 't nog niet erg genoeg? Moet gy hem nu gaan belezzen of Kroaden profet spelen? 't Was niet, dat het mensch geen hart had voor haren jongen, neen! ze wou het enkel niet begrypen, wat Meentelje gedurig bedacht: Fonstkens vader was ook uitgekeerd!

Met de twee haringen verliep het goed. Meentelje zei dat ze van haren eet was, en de dochter geloofde het. Doch voor de dry andere centjes van die week kostte het last.

Gewoonlyk bestond het middagmaal uit de onmisbare patatten

met zure saus en voor vijf centen afsnijpel. Die laatste leek Kermi werd gehaald in de varkensbunthouwen en bood soms heel verrassende vondsten aan, daar, te midden van hespezwaar, voor- en achtersnede van allerhande worst, al eens een fijn beetje lever of tong werd ontdekt. Het afsnijpel bracht veel op, daar ons zag de beenhouwerin met raam.

Maar het verwonderde haar Foncken de eerste maal voor vier centen afsnijpel te hooren vragen.

"Voor vijf, wilt g. zeggen?"

"Neen, Madame, voor vier."

"In die andere cent dan, gy hebt een vyfcent mickel in de hand?"
Foncken werd rood tot in zijn haar.

"De is, stamelde hy, de is voor de Pazel van Antwerpen!"

"Zoo, weet moeder dat?"

"Neen, maar Mentelje."

Die laatste sprak hy hard en hard. Ze moest met gaas denken, die beenhouwerin, dat hy wat achterhield om te snoepen. Dat had hy nog moet gedaan.

En in plaats van het strenge: "Daar is geen gewicht voor," dat hy anderen al eens had hooren toevoegen, kreeg hy niets te verdueren dan haar scherpe blik. Maar onder die schynbare scherpheit lag een goed gevoelen. Ze woog wat minder doel haalde met haren lepel zoowel het beste Geen. Dat merkte Foncken niet.

Moeder wel. Hebt gij er niet aangezet? vroeg ze. Dan wordt de leenhumerin scherp in haar gewicht -

In ze wistte het fatje op hare hand. Doch Menteltje reddde de zaak:

"Zie eens, zegde ze, wat fijne brokstenen!"

In zo werd moeder in de doekstenen gedaan!

Het was nu volop Winter geworden. Bij het kleine vet-lampken 's avonds, tussen 3 vyf en zeven, ~~was~~ brachten Menteltje en haar kleinzoon hunne schoonste wien om. Hij zakt dicht by de stoof ineengehurkt met de voeten op den aarschen-bank, maar met het ~~gehoor~~ naar de tafel uitgestrekt en den blik gevestigd op den kleinen lezer, wiens beweglyke zinnen trekken de lezing kracht byzetten.

Soms moest hy al eens stilhouden, omdat hy van gramschap of verdriet de Krop en de Riel kreeg en dan zuchtte Menteltje - zegde: 'Is of Onze lieve Heer zich niet met ^{van} u aantrekt ~~of~~ de wereld!'

Ondermaal schoot hy recht en riep:

"Zie, Menteltje, ware ik groot en geen kleine jongen meer, ik trok naar Transvaal en ging meewerken. Waarom doen de mannen dat niet? Er zijn er zoovelen die toch geen werk hebben!"

"Wel, jongen, zegde Menteltje. Hoe dikwijls is dat al met bevestigde

x van elwaer gezegd: proeven.

in de Gazet zelve? De Koningen en Keizers willen niet, omdat ze bang zijn van den Engelschman, en de mindere mensch kan immers geen wapens koop en zulkte verre reis doen?

"Ik zou er toch geraaken," berispte Fonstken, en hij steunde zijne ellebogen op zijne knieën en drukte zijn gelaat tusschen zijn twee gebalde vuisten:

Maar het gesprek liep altyd zoo kalm met af. Of schoon Neuteltz, al de aenmoedigende berouwelingen der Gazet van Antwerpen aanhaalde, werd Fonstken deswijls grammvedig en verklaarde dat de zaken erger stonden ^{dan} als de Gazet wel zeggen wilde. Hy ging immers dagelijks naar de installing van den Engelschen Buithandel de prenten van den oorlog zien, en daar scheen het heel anders, alsof de Boeren 't winnen zouden.

Hy onderwond in die dagen, dat hy geheel aan 't veranderen was. Hy moede geen kind meer te zijn, nu hy zich met dien oorlog bezigield en 't gebeurde deswijls, dat de jongens aan de deur vergeefs riepen:

Fons, ~~de~~ wy gaan sneuwballen maken. Komt g' mee?
Nun, vroegde hy hun toe, Ik heb geen tyd!

Geen tyd! Zijn moeder had over eenige dagen fern opgespeld. Die Kneizer! Daar zat hy heel wien te droomen! Waarom speeld hy niet? Dan kon hy maar op stel gaan!

Maar als hy nog was vroeg ze aan Menteltje:

"Wat heeft hy toch?"

Grootmoeder wist het, maar ze zweeg. ^{Indien} ~~zo~~ ze sprak ware i zeller
gedaan met de Gazet! En zy, die al met Fonstken had afgespro-
ken de nummers goed te bewaren onder zynen stroozak, om
later nog eens alles te kunnen herlezen!

"En waar haalt hy toch al dat nieuws van den oorlog? ging
Fonstkens moeder voort. Is of hy voor niets anders meer leeft."

Weer zwag Menteltje.

"Gy moet ^{op hem} ~~er~~ wat op letten als ik met thuis ben. In 't begin
van den Winter vondt gy dat hy er slecht uitzag, en er was niets
vans; maar nu zie ik het des te beter. Hy moet spelen en
loopen en meer eten."

"Ja, hoor eens, zei Menteltje, al haren moed samenwattend,
ik weet ik wel raad. Hy heeft al honderd keren gezegd:
Zoo ik een vlag had van Transvaal, ik riep al de jongens
van de Rivier byeen en wy trokken alle Zondagen de stad door,
en zongen het lied van Transvaal, en zoudens de groote men-
schen bechamen, omdat zy geen bloed in hun lijf hebben... En
duurde het jaren, dan worden wy groot en trokken op naar ginder."

Moeder lachte hard op: "Ik zie hem al optrekken! Maar een
vlag om mee rond te loopen... Hy valt nogal met vies!"

En daar de woorden geen egentlijke wegering bevatten, besloot

Mentelge maar voort te varen.

„Niet vies? Wat heb ik voor u met moeters uitgeven, als ge nog Klein waart en pottelens en pannelens vreegt ons winkel te spelen! Hy mag immers ook wat hebben? Hy is een jongen en moet soldaat spelen. Koop hem een vlag! Of liever koop de stof maar, ik zal ze naaien, 't Moet oranje zijn, en, blanje Ken zijn met een groene streep erover.

„Waar haalt ge dat allemaal? 't Gelooft dat gy met den jongen mispant.“

„Wel ja, zei Mentelge, oud en jong, dat verstaat in elkander nog best!“

’t Was op een Zondag, dat dit gesprek gehouden werd en toen Tonken thuis kwam, stond Mentelge in de Kon voor de deur om hem eerst aan te kondigen.

Hy kon het haast niet gelooven; maar nadan middag, zei zijn moeder:

„Kom, jongen, we gaan ons geld over den balk gooien!“

Hy werd bleek van aandrining, maar Mentelge knikte glimlachend toe.

^{gingen zij op weg: hy kroop dicht by moeder en}
Dan stak hy zijn armlen onder ^{haar} deen van moeder. en ze voelde hoe dat ~~tenge~~ mager, lenger stolsken, trok en snokte van vreugde, en hoe ~~dat~~ de beenderige knieklitjes in hare groote, grove, warme hand kwamen nestelen. Er werd geen woord gezegd, maar geluk

Rijer menschen dan die twee gingen vast dien dag met over de straat.

Van toen af begon er een levendige op de Vaartplaats. De moeders wisten er vante spreken; de stoffhaken weduwen, de droogstokken, de blakken schelen van potten en pannen, al wat voor wapens of de Ryggmuzelt dienen kon...

'Was Maart geworden, de langere dagen waren het Kinder volken welkom. Wat gaf het, zoo het buitenshuis regende en sneeuwde. 'daar was het toch beter dan in de opgeproppte kamers waar men zich met kon rekken noch keeren, waar men zich bij de minste beweging aan de stof verbrandde, of de lamp ontsiet, of moeders pottenwerk brak. Vraat de vrije lucht en de brede straat. Buiten, jongens! buiten!

En nog een aantrekkelijkheid te meer: oorlog! Fons van Quistelge had heel de buurt afgelopen met zijn Frans vaalsch vlas en geroepen:

'Wie voor de boeren is, doe mee. ' "

Of zij me deden! Hij had seffens een gansche stoet aanhangers. En dagelijks was het een exerceeren en een zingen! Fons leerde hun theid van Fransvaal en welken zouden ze gered zijn voor den oorlog.

Ja maar... een ding ontbrak 'niets van gewicht: de vyand! Tegen wie zouden de Boeren vechten? Er was geen Engelschman!

Doch wacht wat! Een vijand?

Waar blijven ze uit, de vyanden, als het iets of iemand goed gaat?—Tonsken moest niet lang op vijanden wachten. L. helaas! de vyanden waren dan nog verreiders!

Op den hoek der Vaartplaats in een groot nieuw huis, de herberg Sebastopol, woonde S. Lups de rechter, een jongen zoo wat een jaar ouder dan Fons, en die zijn toenaam goed verdoend had.

Hij was by 't eerste woord het Boerenleger bygekleden en maakte er veel opziens. Hij droeg een uniform met papieren afzetsels aan kraag en mouwen en wilde maar niet verstaan, wat Fons hem gedwong voorhield: dat de Boeren geen uniform droegen, dat dat legen hunnen aard was.

Hij liet Fons maar zeggen, Doch Kwam voor de twintigste maal met eene andere bedenking voor den dag.

„Gy zijt het opperhoofd der Boeren, zee hy, gy zijt Kruger. Dat is goed; maar ge vergeet dat Kruger zelf nooit recht, hy laat dat aan zijne generaals over. Doe gy dat ook. Ik zien ze niet, gy zijt te klein en te magor. Maar ik zou een goede generaal zijn: ik zou al uw bevelen uitvoeren.“

Dat was Tonsken eenen steek in 't hart. Hij droeg de vlag en ging voort en dat zou hy moeten opgeven? Dat ziet ge van hier! En een ware ruzie werd het.

„Ik wil me de moeite waard, zoo een stuk vlag, munde S. Lups. Alstij^{ik}“

Weg met, al was moeder reeds thuis.

Zy was al tienmaal opgestaan en gaanzien aan de deur, maar ze had geen woord gesproken en Menteltje, al verging ze van angst, wilde ook niets zeggen.

Endelyk klonk het

„Toe hy binnen vyf minuten met hier is, haal K hem!“

„Goed, laat hem maar afspullen voor morgen. Hy heeft al zoo lang zijn hart gezet op dien stoet. Zy gaan heel de stad doorloopen en het lied van Transvaal zingen.“

„K Wou, dat K nooit van den Transvaal gehoord had!“ zeyde

Daar ging de deur open. Fonken trad binnen.

„Waar hebt ge zoo lang gezeten?“

„Wil ginder, aan de Kiosk!“

„Begin maar gauw te eten, gy hebt een gezicht als een hongerlijdes.“

„Neen, K eet niet, K heb geen honger!“

„Wat zijn dat voor flauwe streken?“

Maar ze hield plotseling stil, de moeder. Zy was niet zetter, het lampje brandde zoo flauw - maar haar dacht, dat ze twee grote tranen zag rollen.

„Goed jongen, praande Menteltje, probeer maar eens. 't is voor morgen; ge moet er K ook uitzien, weet ge?“

In ze spilde hem allerlei vragen, doch hy kon niet antwoorden. Hy had iets in zyne Keel, zeyde hy.

Later, als moeder naar het zolderkamerken was, waar ze alleen
 sleep, bleef hy by Menteltje beneden. Het lampje werd uit-
 getreaid en hy vroegde zich dicht by haar en het ^{grote} bed. Dan brak
 zyn gemoed los en hy vertelde ^{haar} alles. ~~en weende en ledigde de Stup.~~
 Lang, lang in den nacht ~~werd~~ daar gezeld en geweend en getroost.
 'Ja, zuchtte Menteltje op 't eind. Die valsche Stup is zyn groot-
 vader waard. ^{Hu is by Bontpel} God hebbe zyn beenziet.' Dat ^{is} was ook zulkte contraire
 vent. Zyn leven lang heeft hy my getraiterd, omdat ik hem niet
 gewillens heb. Nu is hy Bontpel en zit in een rolstoel, maar hy heeft het ver-
 diend.'

De groote dag was daar. Fonstien was al wakker voor dag
 en daav, maar hy hield zich stil om Menteltje niet te werken,
 zo met haren mond open en haren oogen toe den slaap, ^{de braven} genoot. Het
 woude er anders in zyn binnenst. 'Hy zou vuur en vlam ge-
 spurd hebben tegen Stup, den rechter.'

'Wie weet wat ~~was~~ die valschaard van zyn. ^{was} Den Engelschman
 spelen, neen! Dat zou hy niet durven, dat zou te erg zyn; maar
 stormen werken, en met meegaan, en anders overhalen ons den stiet
 te doen mislukken: dat wel!'

Nu werd Fonstien ook gewaar dat hy Kulpyn had. Hy zou er maar
 over zwijgen, anders kreeg hy nog ruzie van moeder, omdat hy
 gisteren zoo lang was buiten gebleven in Koude en wind.

Maar als Menteltje wakker werd en hy haar goeden morgen

wenschte, wend ^{st.} zij al seffens gewaar dat hy heesch was.

"Izal wel overgaan, zei Fonstken, 'tis maar een vorsch en myne Keel!"

Maar doe hy ook Ruchte en Ruchte, de vorsch won er niet uit.

"Komm van de mis maar seffens terug thuis, zei Menteltje, we zullen goed stoken en dan is 't over ^{te} van achtermiddag."

"Ja, zegde zijn moeder, want zoo het niet over is, dan gaat ge niet ^{meer} uit vandaag!"

Och! hoe bad hy in de Kerk om zyne stem weer te krijgen, en zyne Boeren niet te moeten verlaten, en voor Sloop den vichter niet te moeten onderdoen op dezen plechtigen dag.

"Houd u maar dicht by de stoof, jongen, zei Menteltje later, Ik zal ^{aan} ~~voor~~ 'raam blyven en u alles vertellen wat er gebeurt. En eet maar een Klontje Randsuiker, dat is nog de oudste en de beste remedie."

Maar Menteltje was niet rechtzinnig. Zy wilde hem by de stoof houden, juist omdat hy niet weten zou wat er gebeurde buiten.

Het den papierwinkel had ze daar juist Sloop zien komen met een vyftal andere jongens. Zy schenen zeer opgewekt en droegen groote bladen ^{rood} gekleurd papier, waar men met Vastnavond Kroonen en soldatensmutsen van maakt. Och Heere! Menteltje had de dood in 't hart, maar ze zweeg toch. Juist, juist dezelfde traiter als zyn grootvader was die Sloop!

Na den middag was het beter weer en Fonsken mocht uitgaan. Hoop en moed hadden hem genezen. Hy was niet meer heesch en zyn wezen was geheel veranderd. Zyne oogen blonken en een ongewone blos lag op zyn beweglyk gelaat.

Zyne moeder was aanklopfen gaan doen, dat was haar zondags werk, daar had ze geen tyd voor in de week. Zoodat Menteltje alleen den afscheidsgroet mocht hooren van den held.

"Ik zal u zien ge ons voorbytrekken, Menteltje, wy komen eerst langs hier. Gy moogt nu namiddag uitje wel vangen, hoort ge? Ons transvaalshed zal u wel watker maken. - En, my iets! Zoo 't wat laat werd dezen avond, zorg dan dat moeder niet op zoek ga naar my. Het is zoo schamelyk weggehaald te worden als men cenoraal is."

"Ja, maar niet rechten, en zette een vinger, een bevindens vinger, tot bevestiging. Flup is sterker dan gy!"

Wees gerust, Menteltje, wees gerust, lichte Fons, zy hoofd opstakend, slinkheid overwint sterkte, en ik ben de sterkste van de twee!"

Naauw trok hy de deur toe of uit de zystraat kwamen hem dry getrouwen toengelopen.

"Weet ge 't al, Fons?"

"Neen, wat?"

"Stap heeft den helen morgen rondgelopen en heeft wel de helft van de mannen overgehaald om met hem mee te doen. Hy heeft hun van alles beloofd: ieder een Engelsch vlagje op den roed en papieren strepen op Braag en vrouwen. / Zal er schuiven, zegt hy. Tegen dat wy uitbreken, om 4 uren, valt hy ineens ons aan; ^{Hy wil de} ~~dat zal de Boeren~~ ^{eens} ~~keren!~~"

"Is het dan toch waar, valt Fons in, bleek wordend gelijk een doode. Ik kon het gisteren niet gelooven, maar nu moet ik wel!"

Eene diepe neuroschokking overviel hem:

"En de anderen gaan zoo maar mee met dien valschaard, al konden zy hem vroeger niet verdragen. Zy laten de Boeren en hunne vlag zoo maar in den steek..."

"Ja, klinkt het antwoord, wat geven zy om de Boeren. Hy heeft schietsters ^{uitgeduld} ~~geloofd~~ ^{aan} die zy zullen ^{doen} ~~afschieten~~, en eene trompet, die hy zelf zal blazen. En dan krijgen ze nog centes, later, als het goed gebeurt!"

"Wel, riep Fons, de vuisten ballend, het zal hun niet gelukken, wy zullen ze voor zy. Roept ze seffens byeen, die met ons meegaan en wy hebben een uur vroeger uit dan het gezegd was. Vallen ze ons aan by het leugtkomen, dan komt hiet er niet op aan. Gaan, jongens! Looft zy langs de Kanonstraat en de Bonte Mantelstraat en de Kruisstraat. Ik neem de Rui voor mij."

Van de Kerk vergaderen wij. Doch dat elck zyne wapens
 meebrengen: legematotken, tangen, sloofhakken; 't is altermaal
 goed!"

En 't werd nu een loopen en een spieden:

"De stot gaat uit ons d'ry vren, een uur vroeger! Jammer
 mannen, spiedt u! Naar de Kerk!"

En ze kwamen op, talryker dan Fonskens verbouwd en het
 vermoed hadden. - Zoo gaat het: overtuiging is d'lyf's ene
 kwestie van tyd! Vele wyfelaars vergaten Fliep's schoone
 beloften en schaarden zich rond de Transvaalsche vlag. En als
 Fons met verachting over de verraders sprak, die om een glasken
 of een cent hun vaderland verloochenden, dat vielden menigen
 hun hart van verontwaardiging kloppen, die toch op het punt
 gestaan hadden mede verraders te worden. Op de hoogste
 trede van de Kerk, met de overkleuring Transvaalsche vlag
 waarend om hem heen stond nu Fons en ontstak kunnen om
 door zyne ^{eigene} bezieling en overtuiging.

"Leven de Boeren, riepen zy, en leve Generaal Fons!"

"En nu vooruit!" besloot de gewerde held. "Ijs wy met tal-
 -ryk, we zijn toch moedig en wy verachten den Engelschman!"

De stot kwam in beweging en leid en juist klonk de eerste
 sloof:

Di overkleur van ons durbaar land

Die wani weer der Transvaal
En wie di Godvergeten hand
Wat dit weer meer wil hant!

Waar hoog nou en ons helder lag,
Transvaalse vryheidsvlag

Ons vyande is weggevlug.

Now blink 'n bly'er day.

Tonsen zwaarde de vlag boven zijn hoofd en keerde zich
achteruitgaande ^{om} tot zijne broeders en hij in jubelend woord:

Ons vyande is weggevoerd, Nou blink' n bly'er dag!

De zon was te voorschyn gekomen en Menkely stond voor
haar deuren en monkelde:

Oh! het looft goed af. 'Leen flaps te zien'

En haar blik volgde den vaandeldrager tot ^{hi}voor hare vochtige
ogen met vlag en stiet in eene schemering verdween.

En Flap te zien? Maar Flap was toch ziende. Achter de
blinderkens in zijn broeders herberg zat hy te loeren en van razerny
en zyn vrusten te verknagen.

De vlaggenkens waren nog niet geplakt: de stoffen stond maar
jinkel op de stoof! En daarbij moest hy 't razen dat velen, heel velen,
die hy overgchaald had nu toch achter Fons liepen, zingend en hunne
wapens zwaaiende!

En opdat hem yare teleurstelling gespaard blyve, kwam de stoet

langs Sebastopol om.

"Halt! Kreet Fons, de breede stroof!"

En 't ging als met iene stem:

Met lage lust haal Albion

Ons vlag verveadelt meer,

En doet toen net al wat hul Kon

Dat ons hul vlag naves eer:

"Ons zou dat alles daarby wen,

"n Telegraaf en spoor

, As ons die rooivlag wil vertien" -

"Maar dit won ons ni, hoor!"

En toen de tonen verklonken, was Fonstems hart nog niet gestild:

"De derde ook, hier, shilstaande!"

En 't klonk nog linder en uitdagender:

Vier jaar lang het ons moer gepraat,

Om weer ons land te krij;

, Ons vraag jou, Brit, geen goed of kwaad;

Gaat weg en laat ons fly!"

Maar toen die Brit ons nog weery,

Een val ons die geweer,

Ons was al lang genoeg getery,

Nou kan ons tog niet meer.

Hoof de bevolking van de Vaartplaats was nu byengestroomd

ronde Sebastopol. Met vreugde hadden zy den zang gehoord en allen waren fier en hadden wel mee willen instemmen!

"Kvat onze Boeren!" klomk het uit de menigte. "Zijn me dat flinke zangers!" En ze meenen het!"

Ja, dat bewees wel de wyze waarop de vierde stroof werd uitgesproken:

En met Gods hulp het ons de juk

Van England afgegooi,

Ons is weer vrij; geluk! geluk!

Nouw waai ons vlag weer moei!

Dit het ons heldenbloed gekost,

Maar England nog veel meer,

So het de Heer ons weer verlos

Ons geef hem al die eer!

En dom, teredoms, dom dom, dom dom. Slag het op de ondtrom-
-mel van 't jaar dertig, in een voolkenhuis ontdekt en buit ge-
maakt.

"Voornit"
"Marche!" Kruel Fustlers en de boeren kopten de stad in.
Het gevolgd door de bewonderende blikken van ouders en jongen,
van zusters en moeders.

En ondertusschen in Sebastopol lag T Lups op den grond
te rollen en te starrigen van woede en razerny. Zijn moeder
moest hem zelfs met hoofd en voet opnemen en binnen

met schaamte voor de
draggen, ~~met~~ Klantens.

Doch eens zyne woede gestild, dacht Flups aan wraak.
„Laat ze terugkomen, roep hy, laat ze terugkomen! ze zullen
weten waarom.“

En weer liep hy rond om zyne navolgers byeen te zoeken.
Der wed was hun grotendeels ontfangen en zy kwamen met lange
leenen. Doch, als er onraad te stoffen is vindt de duivel zyn
volk! En dan, Flups gewotrader, die in zyn stoel met rolluiken
in de herberg zat, kreeg spraak en rede weer, nu hy wist
dat het Meulstge's Foraken was, die aan 't hoofd stond van
de Boeren.

„Zoo 'n preperling! Als ge naar hem roept, is hy dood!“
sprak hy met zijne dikke tong.

Er werd nu haast gemaakt met het vlaggenplakken en de rest.
„Wy houden de wacht rond de Kerk: dat zal den Paardenberg
zyn, belooft Flups. Dan iedere zystraat zet ik spionnen op, de
loer en goodra zy verschynen schuten wy toe en vermoorden ze!“

Zoo gezegd, zoo gedaan! 'Wel was het later geworden dan zy dachten
en daarom waren de Engelschen ongeduldig. Het begon zelfs al te
schemeren en nog bleven de Boeren uit. Maar neen, de Kerk ging
op: Daar zyn ze! Daar zyn ze! Langs de Bonte Handelstraat!

„Voort mannen!“ riep Flups en ze achter beide hoeken der straat

afgewacht. Doch stl nu, dat ze ons niet merken op voorhand!
 Juist op 't oogenblik dat ze de straat uitkomen, vallen wyze aan!
 Moed mannen! wy zijn sterkt en frisch! zy zijn afgemat van
 het gaan en het zingen!"

Een slim bevelhebber, die Flup, eerder verraderlyk dan
 medderlyk, maar wat geeft dat? Als men maar de boven
 hand houdt.

Troals 't voorzien was, gebeurde 't. Het Boerenleger, uitgeput
 door den langen zogenicht, bereedde zich voor de laatste maal
 het zegelied aan te heffen, toen van rechts en links in de halve
 duisternis de vyand het onverhoeds overviel.

"Weg met de Boeren!" Leven de Boeren!" Klonk het woest
 dooreen, en een harrewar werd het en een kotsen en boksen,
 een slagen en stooten! Luide Ruiten klonken en getier en
 geveens tot uit de natuurlijke huizen ^{velen} ~~de gapende~~ kwamen aan
 geloopten, die met gaarn ~~en~~ hennens vinger en 't opel stakken. Ook
 menig moederhart beede en schrikte.

"Gronje!" Gronje, waar zijt ge, Gronje?" riep Flup. Zijt ge
 verwaard en steekt ge u weg?"

"Neen!" riep Fons, dat ben ik niet gewoon! en hy vocht zyn
 weg tot by den uitdager!"

Maar op eens - hoe was het gekomen? Een sterrenregen zag hy en
 dan... niets meer! niets!

Meuteltje zat aan het groote bed en weende, weende! Daar lag haar Forster met het hoofd in bebloede doeken gewonden. Sedert gisteren, toen zijn moeder hem gaar oprapen was midden uit den loop rechtens, had hy zijn oogstons met een muur geopend. En ook sleep hy niet! Hy wierp zijn ziek hoofdken van rechts naar links, balde zyne vuustjes, stampde en vocht zonder rust noch duur. En altyd opmeun, met zyne heesche gebroken stem, begon hy te zingen:

Ons is weer vrij: gelukt gelukt!

Nu wani om vlag weer mee!

of dapper, haast onverstaenbaar:

Met lage lis haal Albion

Ons vlag verraadlyk nêr!

„Och, mannen, bad Meuteltje, hem met geweld willende overhouden. Och, mannen, slaap nu wat en zwijg, anders zult ge niet genezen.

Nu kwam zijn moeder met den dokter.

„Wat geeft het, had zy gezegd, zoek mijn vrouwing en al mijn kleinged naar den berg met dragen!“

De dokter naderde het bed en bleef bedenkelijck staan. Heel de zaak was hem uitgelegd geworden. Hy maakte het hoofdj bloot en onderzocht de wonde.

„Is het erg, als 'u belijft, Myrthe, vroeg Meuteltje met bevende

stem.

"De wond niet, neen, ze de dokter, maar..."

En hy maakte Fonstons hemoelen los en het ^{voor}hoofd op de borst van den kleine ziekte gedrukt, bleef hy lang hufteren.

"Had hy geen vallang,?" vroeg hy

"Ja, hy was heesch gisteren morgen, zegde de moeder met hare harde stem en haar donker oog bleef stil op 't gelaat van den dokter gericht.

Die vergon nog een oogenblik:

"Ik zou hem maar liever naar het Kindergeesthuis doen. Het is maar een stap van hier..."

"Neen, neen, dat niet, zegde de moeder. Ik moet hem zien als R thuis kom van zijn werk. Ik wil hem 's nachts bewaken..."

"Is er geen hoop,?" fluisterde Mentelje langs de andere zijde den gesneusden toe.

"Niet veel" gaf hy haar schellekens ten antwoord.

In den morgen werd Fonstons wakker, toen Mentelje alleen by hem zat.

"Zijn de Boeren gewonnen?" vroeg hy. En waar is myne vlag, myne Transvaalsche vlag! Zoek ze, Mentelje, ik moet ze hebben! Gaanw! zoek ze, zoek ze!"

Maar ze kon hem niet voldoen! En in zyne opgewondenheid

begon hy te razen en te kreuen, tot hy nieuwiel, buiten Kennis.

Menteltje ging dan aan haar dewikken staens en riep al de Kennissen na, deze zang:

"Och! zoek toch Fonstkens vlag! Hy zal sterven zoo hy het niet terug krygt!"

En in den namiddag word ze al vrees aangebracht, gansche verhalen en verscheurd. Maar Menteltje wachtte en maande ze, wat zoedat Fonstken, als hy weer eens wakker word ze, voorzich op het bed intgespreid zag liggen.

Hy glimlachte zyn Menteltje toe en wees op zyn borst: Daar zit het, daar! En dan legde hy zijne hand op de vlag en fluisterde, zooveel hy kon:

"Altyd de myn, altyd!"

En dat woord was zyn laatste.

Twee dagen daarop werd hy begraven. Binnen en zyn doods-kistje lag de verkleur van Transvaal.

Nu werd zyn moeder al langer hoe grimmer en zy sprak Menteltje, die maar toe woonde, byna niet meer aan. Zelfs des zondags bleef ze niet thuis: ze kon het daar niet houden, zei ze. Dat was danig treurig voor Menteltje, maar ze sloeg dacht er niet aan te klagen, tot ze op eens een groot menues vernam uit den mond van hare dochter zelve:

"Ik ga ~~te~~ hertrouwen!"

"Hertrouwen? Gy??" vroeg Menteltje

En toen ze geen antwoord kreeg:

"En hebt ge 't niet afgezworen? Hebt ge niet gezegd, toen ~~die~~^{was} eerste
storf: Hertrouwen doe ik nooit, al kon ik zwemmen in 't goud?"

"Ja, klak het hard en dof, dat heb ik gezegd en gemeend ook;
Maar toen had ik Toonken nog en nu is die dood. Wat kan het
mij nog schelen, hoe ik vaar? Ik wil niet meer werken gelijk
ene beest, nu het niet meer voor hem is, en daarom trouw ik!"

Het ging al spieding van der hand met het trouwen. En Men-
teltje ging naar 't armensticht. Maar ze had waren daar niet
lang met haar geplaatst. En het dreef maanden verder was, stierf ze

1 Nov. 1900

H. Ida Ram